

govwatch

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2022

Το Gonwatch είναι ένα παρατηρητήριο του Κράτους Δικαίου στην Ελλάδα.

Το Gonwatch είναι μία ανεξάρτητη, μη κερδοσκοπική πρωτοβουλία του Vouliwatch, συλλογής, καταγραφής και αναφορών περιστατικών παραβίασης του Κράτους Δικαίου στην Ελλάδα.

Στόχος του Gonwatch είναι ανάδειξη υποθέσεων παραβίασης ή υπόνοιας παραβίασης των αρχών του Κράτους Δικαίου, η ενημέρωση πολιτών και φορέων, η ενίσχυση της ανάδειξης τέτοιων παραβιάσεων από την ΚτΠ και η άσκηση πίεσης για λογοδοσία των υπευθύνων. Ταυτόχρονα, αυτούσιο το περιεχόμενο του Gonwatch παρουσιάζεται και στην αγγλική γλώσσα ώστε η ανάδειξη των ευρημάτων του να απηχεί και σε αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς όπως η GRECO και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ο συλλογικός χάρτης των παθογενειών του Κράτους Δικαίου στην Ελλάδα σχεδιάζεται και εμπλουτίζεται με αναφορές από την ομάδα του gonwatch, την Κοινωνία των Πολιτών, τον δημοσιογραφικό και ακαδημαϊκό κόσμο αλλά και πολίτες.

Η συλλογή και η καταγραφή των αναφορών – παραβιάσεων (ή υπονοιών παραβίασης) πραγματοποιούνται με χρονολογική σειρά ανά θεματική και όπως αυτές αποτυπώνονται σε διάφορες **καταγγελίες, ανακοινώσεις, τοποθετήσεις**, αποφάσεις ή/και γνώμες διεθνών, ευρωπαϊκών ή εγχώριων οργανισμών, **φορέων ή/και προσώπων**" (ή κάτι αντίστοιχο μιας και έχουμε και πολίτες και ΜΜΕ κοκ)

Οι θεματικές

Η επιλογή των θεματικών βασίστηκε στις κυρίαρχες, χρόνιες ή πιο πρόσφατες, παθογένειες του κράτους δικαίου στην Ελλάδα καθώς και στους δύο κεντρικούς άξονες που το νοηματοδοτούν: την υπεροχή των νόμων και τη σημασία της τήρησής τους όχι μόνο από τους/τις πολίτες, αλλά πρωτίστως και κυρίως από την ίδια την κρατική εξουσία και τη διοίκηση.

Νομοθετική Διαδικασία & Κυβερνητική Εποπτεία

Ελευθερία του Τύπου
Διαδικασία προετοιμασίας και θέσπισης νόμων
Διαφάνεια στη διαδικασία λήψης αποφάσεων
Κατάσταση Ανεξάρτητων Αρχών
Κοινοβουλευτική Ανοιχτότητα και Διαφάνεια
Συγκέντρωση & κατάχρηση εξουσιών

Τάξη & Ασφάλεια

Ποινικό σύστημα και καταστήματα κράτησης
Αστυνομική βία & αυθαιρεσία
Υπερβολική επιτήρηση

Διαφθορά

Δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης και χρηματοδότηση κομμάτων
Δημόσιες συμβάσεις
Κατάχρηση δημόσιων πόρων
Σύγκρουση συμφερόντων στον δημόσιο τομέα

Θεμελιώδη Δικαιώματα

Δικαιώματα LBTGQI
Δικαιώματα εθνικών μειονοτήτων και ευάλωτων ομάδων
Δικαιώματα μεταναστών, προσφύγων και αιτούντων ασύλου
Ελευθερία λόγου και έκφρασης
Ελευθερία Σκέψης, Συνείδησης και Θρησκείας
Ελευθερία συνάθροισης

Αναφορές περιστατικών μη τήρησης του Κράτους Δικαίου

Οι αναφορές περιστατικών παραβίασης ή υπόνοιας παραβίασης του Κράτους Δικαίου στην Ελλάδα υποβάλλονται και ενημερώνονται από την ομάδα του Gonwatch, την Κοινωνία των Πολιτών, πολίτες, δημοσιογράφους και ακαδημαϊκούς συνεργάτες της πρωτοβουλίας. Τα περιστατικά παρουσιάζονται με απλό και κατανοητό τρόπο και με την κατά το δυνατόν πληρέστερη τεκμηρίωση στα γεγονότα και το νομικό υπόβαθρο κάθε υπόθεσης ώστε να είναι έγκυρα και προσβάσιμα αλλά και να εμπνέουν την ανάδειξη άλλων σχετικών αναφορών από τη πολίτες / το κοινό.

Τι είναι το Κράτος Δικαίου

«Η αρχή του κράτους δικαίου ή δικαιοκρατική αρχή είναι η αρχή της νομιμότητας υπό την ευρύτατη έννοιά της. Είναι η αρχή της τήρησης του νόμου και γενικότερα του δικαίου» (Σπυρόπουλος Φ., Συνταγματικό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2018, σελ. 51)

Το Κράτος Δικαίου συνιστά τη βάση κάθε σύγχρονης συνταγματικής δημοκρατίας. Πρόκειται για μία νομικά δεσμευτική αρχή που αναγνωρίζεται ως μία από τις θεμελιώδεις εγγενείς αρχές των συνταγματικών συστημάτων όλων των κρατών μελών της ΕΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η αρχή του κράτους δικαίου διασφαλίζει ότι οι (έχοντες) δημόσιες εξουσίες ενεργούν με βάση τους περιορισμούς που θέτει η νομοθεσία, σύμφωνα με τις αξίες της δημοκρατίας και τα θεμελιώδη δικαιώματα, υπό τον έλεγχο ανεξάρτητων και αμερόληπτων δικαστηρίων.

Παρότι υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί ορισμοί για το κράτος δικαίου, η βασική σημασία της έννοιας είναι κοινώς αποδεκτή. Η αρχή του κράτους δικαίου

αποτελεί μία ευρύτερη έννοια-ομπρέλα που αποτελείται και περιλαμβάνει πολλές ειδικότερες αρχές, όπως μεταξύ άλλων τις αρχές της αναλογικότητας, της ισότητας, της νομιμότητας, της απαγόρευσης της αυθαιρεσίας των εκτελεστικών εξουσιών, της ασφάλειας του δικαίου, της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, του δικαστικού ελέγχου και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, της διαφάνειας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Εν γένει, λοιπόν, α) ο σεβασμός της αρχής του κράτους δικαίου συνδέεται άρρηκτα με τον σεβασμό της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και β) στόχος της αρχής του κράτους δικαίου είναι η θέση νομικών περιορισμών στη δημόσια εξουσία και η προστασία του ατόμου από αυθαίρετες ή παράνομες δράσεις των εχόντων δημόσια εξουσία.

Κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση: «Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότη-

τας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών» ενώ σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 25 του Συντάγματος: «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιση και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας».

Με λίγα λόγια το Κράτος Δικαίου, αποτελεί ένα σύστημα όπου το δίκαιο υπερέχει. «Το σύγχρονο δημοκρατικό κράτος αυτοπεριορίζεται στην άσκηση της εξουσίας του με την θέσπιση κανόνων δικαίου, οι οποίοι καθορίζουν τις αρμοδιότητες και τον τρόπο δράσης των οργάνων του' γι' αυτό λέγεται και κράτος δικαίου. Το κράτος δικαίου αντιδιαστέλλεται από το αστυνομικό κράτος, στο οποίο η κρατική εξουσία είναι νομικώς αδέσμευτη και μπορεί να λάβει οποιοδήποτε μέτρο ακόμη και εξόχως δεσμευτικό για τις ατομικές ελευθερίες των πολιτών, αρκεί να το κρίνει η ίδια αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών του κράτους». (Γεωργιάδης Α., Τι είναι δίκαιο; Η νομική επιστήμη για όλους, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2018, σελ. 176)

Το World Justice Program, ορίζει το κράτος δικαίου ως ένα σύστημα που διέπεται από 4 οικουμενικές αρχές: α) Λογοδοσία (Accountability), β) Δίκαιος Νόμος (Just Law), γ) Ανοικτή Διακυβέρνηση (Open Government) και δ) Προσβάσιμη και Αμερόληπτη Δικαιοσύνη (Accessible and Impartial Justice). Οι αρχές αυτές, μετά την περαιτέρω εξειδίκευσή τους σε 8 πρωταρχικούς παράγοντες [1. Περιορισμοί

των Κυβερνητικών Εξουσιών (Constraints on Government Powers), 2. Απουσία Διαφθοράς (Absence of Corruption), 3. Ανοικτή Διακυβέρνηση (Open Government), 4. Θεμελιώδη Δικαιώματα (Fundamental Rights), 5. Τάξη και Ασφάλεια (Order and Security), 6. Επιβολή των κανονισμών (Regulatory Enforcement), 7. Αστική Δικαιοσύνη (Civil Justice) και 8. Ποινική Δικαιοσύνη (Criminal Justice)] αποτελούν τη βάση για τη διαμόρφωση της βαθμολογίας και της κατάταξης των χωρών στον δείκτη του WJP για το κράτος δικαίου.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν την ως άνω κατηγοριοποίηση καθώς και τις κυρίαρχες, χρόνιες ή πιο πρόσφατες παθογένειες που συναντώνται στην ελληνική πραγματικότητα, προχωρήσαμε στην επιλογή και ανάπτυξη των θεματικών της πλατφόρμας μας.

Ο σκοπός μας είναι να αναδεικνύονται - όσο το δυνατόν πιο συγκεντρωμένα - περιστατικά και φαινόμενα που παραβιάζουν (ή φαίνεται να παραβιάζουν) βασικές αρχές του κράτους δικαίου στη χώρα μας στις θεματικές που επιλέγησαν.

*Δεν πιστεύουμε στη
στείρα κριτική,
αλλά το πρώτο και
σημαντικότερο βήμα
για την επίλυση ενός
προβλήματος είναι
η αναγνώρισή του.
Η τήρηση και
ο σεβασμός των αρχών
του κράτους δικαίου
αποτελεί υπόθεση
που μας αφορά και
μας επηρεάζει όλες
και όλους.*

Το 2022 ήταν ακόμη μια χρονιά κατά την οποία τέθηκαν με επιτακτικό τρόπο στη δημόσια σφαίρα σοβαρά ζητήματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με την Ελλάδα να γίνεται αντικείμενο κριτικής τόσο από εκθέσεις σημαντικών θεσμών όσο και από καταδίκες του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ).

Σύμφωνα με την [επικαιροποιημένη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής](#) για το Κράτος Δικαίου στην Ελλάδα, η χώρα μας συνέχισε και το 2022 να αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις σε βασικούς τομείς των δημοκρατικών θεσμών, όπως μεταξύ άλλων η ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης και η ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών σε αυτήν, η καταπολέμηση της διαφθοράς, η ποιότητα της παραγωγής νόμων και ο σεβασμός στη δημόσια διαβούλευση, η κατοχύρωση και η ουσιαστική άσκηση των δικαιωμάτων εκ μέρους των προσφύγων, η προστασία δημοσιογράφων και δημοσίων προσώπων από παράνομες παρακολουθήσεις και καταχρηστικές αγωγές (SLAPPs) που στοχεύουν στη φήμισή τους.

Ανάλογης σημασίας ανησυχίες εξέφρασε και η [έκθεση του Στέιτ Ντιπάρτμεντ](#) για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα το περασμένο έτος.

Η εν λόγω έκθεση αναφέρθηκε σε ζητήματα όπως οι κακές συνθήκες κράτησης των φυλακισμένων στα σωφρονιστικά καταστήματα, η κακομεταχείριση μεταναστών και αιτούντων άσυλο, οι περιορισμοί και οι απειλές κατά ΜΜΕ και δημοσιογράφων, η έλλειψη λογοδοσίας για περιστατικά έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και τα φαινόμενα βίας κατά ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Ακόμη, [έκθεση της επιτροπής PEGA του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου](#) (η οποία διερευνά την παράνομη χρήση κατασκοπευτικών λογισμικών στα κράτη μέλη της ΕΕ) υπογράμμισε τους κινδύνους αφενός από την αποδεδειγμένη χρήση του παράνομου λογισμικού υποκλοπών Predator κατά στόχων στην Ελλάδα, αφετέρου από την εξαγωγή του συγκεκριμένου λογισμικού μέσω της ελληνικής κυβέρνησης σε χώρες με προβληματικό ιστορικό προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι παραπάνω εκθέσεις έρχονται να υπογραμμίσουν τις παθογένειες του Κράτους Δικαίου, τις οποίες εδώ και δύο χρόνια καταγράφει το Gonwatch, η ανεξάρτητη πρωτοβουλία του Vouliwatch που αποσκοπεί αφενός στη συστηματική συλλογή περιστατικών παραβίασης ή σοβαρής υπόνοιας παραβίασης των αρχών του Κράτους Δικαίου, αφετέρου στη λογοδοσία των αρμόδιων κρατικών Αρχών.

Η καταγραφή παραβιάσεων του Κράτους Δικαίου διατρέχει ένα ευρύτατο φάσμα λειτουργίας των θεσμών και άσκησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: Από τις συνταγματικές αρχές για την καλή νομοθέτηση και την κοινοβουλευτική διαφάνεια έως την καταπολέμηση της διαφθοράς και από τις δημόσιες συμβάσεις και τα πόθεν έσχες έως την αστυνομική αυθαιρεσία και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, το Gonwatch αποτελεί ένα παρατηρητήριο με αναφορές μη εφαρ-

μογής των αρχών του Κράτους Δικαίου με άμεσο αποτύπωμα στην καθημερινότητα των πολιτών.

Σταχυολογώντας μερικά μόνο από τα ποσοτικά και ποιοτικά ευρήματα του Gonwatch για το 2022, αξίζει να επισημάνουμε ότι σε 30 νομοσχέδια η κυβέρνηση παραβίασε τους κανόνες καλής νομοθέτησης, καταθέτοντας τροπολογίες εκπρόθεσμες (75) και/ή άσχετες (81) με το κύριο αντικείμενο του νομοσχεδίου, κατά παράβαση του Συντάγματος και του Κανονισμού της Βουλής. Ακόμη, σε εννέα περιπτώσεις τα αρμόδια υπουργεία προχώρησαν, κατά παράβαση του Κράτους Δικαίου, σε μη αιτιολογημένη σύντμηση του χρόνου διαβούλευσης επί των νομοσχεδίων. Στον τομέα των Ανεξάρτητων Αρχών, το 2022 η ελληνική κυβέρνηση επιχείρησε να συγκαλύψει το σκάνδαλο των υποκλοπών, ανακοινώνοντας αυτεπάγγελτη έρευνα της υπόθεσης από την

αναρμόδια εν προκειμένω Εθνική Αρχή Διαφάνειας (ΕΑΔ), την ώρα που αρμόδιες για τη διαλεύκανση του σκανδάλου είναι η ανεξάρτητη Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ) και η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ).

Όσον αφορά σε περιστατικά κατάχρησης εξουσίας, συγκεντρώσαμε 25 αναφορές στις οποίες η Ελλάδα δεν συμμορφώθηκε με αποφάσεις ανωτάτων ελληνικών δικαστηρίων (ΣτΕ, Ελεγκτικό Συνέδριο), διαμεσολαβήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη ή διατάξεις του ενωσιακού Δικαίου, προκαλώντας σε αρκετές περιπτώσεις την κινητοποίηση της Κομισιόν κατά της χώρας μέσω της διαδικασίας επί παραβάσει. Στον τομέα της υπερβολικής επιτήρησης, καταγράψαμε εννέα αναφορές για δεκάδες παράνομες παρακολουθήσεις σε βάρος δημοσιογράφων, πολιτικών, επιχειρηματιών και στελεχών των

Ενόπλων Δυνάμεων, ενώ στον τομέα της αστυνομικής αυθαιρεσίας συλλέξαμε 45 περιστατικά και καταγγελίες για άσκηση υπέρμετρης βίας εκ μέρους των αστυνομικών Αρχών, με κάποιες εξ αυτών να οδηγούν αφενός σε δύο καταδίκες της Ελλάδας από το ΕΔΔΑ, αφετέρου σε 13 νέες προσφυγές κατά της χώρας μας στο ίδιο Δικαστήριο. Τέλος, καταγράψαμε 25 περιστατικά και καταγγελίες παραβίασης των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, των ευάλωτων ομάδων και των μειονοτήτων, των προσφύγων και των μεταναστών, καθώς και της ελευθερίας λόγου και έκφρασης.

Όλες οι παραπάνω αναφορές και εκθέσεις -από την Κομισιόν, την Επιτροπή ΡΕΓΑ, καθώς και άλλων διεθνών θεσμών και μελών της Κοινωνίας των Πολιτών- για παραβιάσεις του Κράτους Δικαίου στην Ελλάδα θέτουν την ανάγκη για λήψη μέτρων, με σκοπό την ποιοτική

αναβάθμιση του *modus operandi* των κρατικών θεσμών, τον σεβασμό του νόμου εκ μέρους των κρατικών Αρχών και την εν τοις πράγμασι δυνατότητα άσκησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εκ μέρους όλων των πολιτών και ατόμων που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, σε μια προσπάθεια βελτίωσης της συνολικής λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών της χώρας.

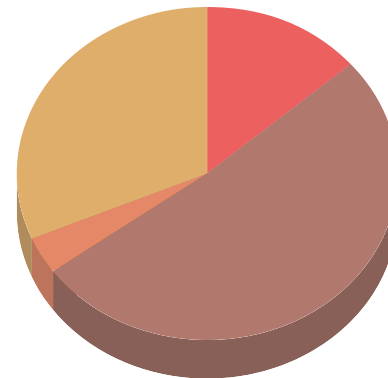
Νομοθετική Διαδικασία & Κυβερνητική Εποπτεία

Η αρχή της νομιμότητας, η αρχή της ισότητας, η ασφάλεια δικαίου, η διαφάνεια, η απαγόρευση της αυθαιρεσίας των δημόσιων αρχών, η ανοιχτή διακυβέρνηση και η λογοδοσία είναι βασικές συνιστώσες του Κράτους Δικαίου για τη θέσπιση και την εφαρμογή των κανόνων δικαίου.

Για το 2022, στην κατηγορία «**Νομοθετική Διαδικασία & Κυβερνητική Εποπτεία**», το Gonwatch έχει καταγράψει μέχρι στιγμής **80 παραβιάσεις**. Δείτε όλες τις αναφορές [εδώ](#).

- **Ελευθερία του Τύπου** 13.75% (11)
- **Διαδικασία προετοιμασίας και θέσπισης νόμων** 51.25% (41)
- **Κατάσταση Ανεξάρτητων Αρχών** 3.75% (3)
- **Συγκέντρωση & κατάχρηση εξουσιών** 31.25% (25)

Ελευθερία του Τύπου (11 αναφορές)

Η ελευθερία του Τύπου, εκ των ων ουκ άνευ όρος για την εύρυθμη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, κατοχυρώνεται τόσο στο ελληνικό Σύνταγμα (άρθρο 14), όσο και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ, άρθρο 10) και τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (άρθρο 11).

Ωστόσο, κατά το 2022 υπήρξαν σημαντικές αναφορές και καταγγελίες για παραβιάσεις ή σοβαρές απειλές κατά της ελευθερίας του Τύπου στην Ελλάδα. Δύο σημαντικές κατηγορίες τέτοιων απειλών αποτέλεσαν οι παρακολουθήσεις και οι καταχρηστικές αγωγές SLAPP σε βάρος δημοσιογράφων, σκοπός των οποίων είναι η φήμωσή τους μέσω της ηθικής και οικονομικής εξόντωσής τους.

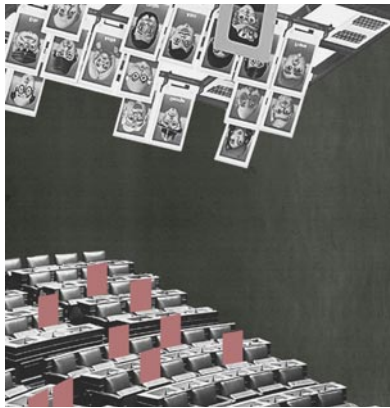
Στις παραπάνω δύο κατηγορίες απειλών κατά της ελευθερίας του Τύπου εντάσσονται για το 2022 οι παρακολουθήσεις ρεπόρτερ που ερευνούσαν το σκάνδαλο των υποκλοπών, η αγωγή του παραιτηθέντος για την υπόθεση των παρακολουθήσεων Γρηγόρη Δημητριάδη μετά από αποκαλύψεις σχετικά με την εμπλοκή του στο Predator Gate, καθώς και οι αγωγές και η μήνυση της διοικήτριας του νοσοκομείου Χίου κατά δημοσιογράφου που ερευνούσε τη διαχείριση των δημοσίων πόρων του νοσοκομείου.

Ακόμη, σοβαρό ζήτημα προστασίας της ελευθερίας του Τύπου στην Ελλάδα εγείρουν οι θεσμικές καταγγελίες για έλ-

λειψη πολυφωνίας στο ΑΠΕ-ΜΠΕ, η προσαγωγή και απαγγελία κατηγοριών εναντίον φωτορεπόρτερ κατά τη διάρκεια ρεπορτάζ, η εφαρμογή της διαδικασίας του αυτόφωρου σε βάρος δημοσιογράφου, οι δηλώσεις του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Ισίδωρου Ντογιάκου κατά των ΜΜΕ για τη δημοσιογραφική κριτική τους προς τους δικαστικούς λειτουργούς, καθώς και οι περιορισμοί και η εχθρική συμπεριφορά εκ μέρους των αστυνομικών Αρχών σε βάρος των δημοσιογράφων κατά τη διάρκεια κάλυψης απεργιακών κινητοποιήσεων.

Διαδικασία προετοιμασίας και θέσπισης νόμων (41 αναφορές)

Τόσο ο συνταγματικός όσο και ο κοινός νομοθέτης έχουν διαμορφώσει ένα πλαίσιο κανόνων καλής νομοθέτησης για τη διαδικασία σύνταξης και θέσπισης νόμων, σκοπός των οποίων είναι μεταξύ άλλων η κατοχύρωση της διαφάνειας και της συμμετοχής της Κοινωνίας των Πολιτών στη νομοπαραγωγική διαδικασία.

Παρά τη σημασία τους για το Κράτος Δικαίου και το δημοκρατικό πολίτευμα, κατά τη διάρκεια του 2022 αρκετοί από αυτούς τους κανόνες παραβιάστηκαν και μάλιστα συστηματικά από την ελληνική κυβέρνηση. Συγκεκριμένα, καταγράψαμε 30 περιπτώσεις στις οποίες τα αρμόδια υπουργεία κατέθεσαν τροπολογίες εκπρόθεσμες ή άσχετες με το κύριο αντικείμενο του νομοσχεδίου, κατά παράβαση του Συντάγματος και του Κανονισμού της Βουλής (βλ. ειδικότερα τις περιπτώσεις παραβίασης της νομοθεσίας για τις τροπολογίες στους νόμους: [4903](#), [4908](#), [4914](#), [4915](#), [4916](#), [4917](#), [4918](#), [4919](#), [4920](#), [4926](#), [4933](#), [4934](#), [4938](#), [4949](#), [4950](#), [4954](#), [4955](#), [4960](#), [4962](#), [4963](#), [4964](#), [4965](#), [4972](#), [4974](#), [4975](#), [4982](#), [4985](#), [4986](#), [4994](#), [4995](#)). Ακόμη, σε εννέα περιπτώσεις τα αρμόδια υπουργεία προχώρησαν σε μη αιτιολογημένη σύντμηση του χρόνου διαβούλευσης επί των νομοσχεδίων, κάτι που αναιτιολόγητα περιόρισε τα χρονικά περιθώρια κατά τα οποία τα μέλη της Κοινωνίας των Πολιτών μπορούσαν να ασκήσουν το κατοχυρωμένο δικαίωμά τους να εκφράζουν τις απόψεις τους επί των προτεινόμενων ρυθμί-

σεων. Οι παραπάνω παραβιάσεις εντοπίστηκαν σε νομοσχέδια του υπουργείου Οικονομικών ([1](#), [2](#)), του [υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας](#), του [υπουργείου Προστασίας του Πολίτη](#), του [υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων](#), του [υπουργείου Δικαιοσύνης](#) και του υπουργού Επικρατείας ([1](#), [2](#)), καθώς και του [υπουργείου Υγείας](#) και του [υπουργείου Εσωτερικών](#).

Ακόμη, σε [58 περιπτώσεις αναφέρθηκαν](#) στον τίτλο των νομοσχεδίων οι φράσεις «και λοιπές διατάξεις», «άλλες επείγουσες διατάξεις» ή κάποια παρεμφερής διατύπωση, γεγονός που υποδεικνύει την παράκαμψη ή και την παραβίαση των κανόνων καλής νομοθέτησης, αφού τέτοιου είδους τίτλοι προδίδουν είτε ότι οι συγκεκριμένοι νόμοι περιέχουν διατάξεις άσχετες με το κύριο αντικείμενό τους είτε ότι στο πλαίσιο αυτών ψηφίστηκαν άσχετες με το κύριο αντικείμενο του νόμου τροπολογίες.

Κατάσταση Ανεξάρτητων Αρχών (3 αναφορές)

Case study: Πώς η κυβέρνηση επιχείρησε να συγκαλύψει το σκάνδαλο των παρακολουθήσεων με έρευνα αναρμόδιας Αρχής.

Σε ένα Κράτος Δικαίου οι ανεξάρτητες Αρχές έχουν θεσμικά κομβικό ρόλο στη λογοδοσία της εκτελεστικής εξουσίας, ελέγχοντας στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους τυχόν παρανομίες και καταχρήσεις εκ μέρους των κυβερνήσεων και των κρατικών Αρχών.

Ωστόσο, το 2022 η κυβέρνηση επιχείρησε να συγκαλύψει την υπόθεση των παρακολουθήσεων μέσω ανακοίνωσης αυτεπάγγελτης έρευνας αναρμόδιας Αρχής, αναιρώντας τον θεσμικό και συνταγματικό ρόλο της ανεξάρτητης Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ), αλλά και της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ). Πιο συγκεκριμένα, μετά από δημοσιεύματα που απέδειξαν ότι ο δημοσιογράφος Θανάσης Κουκάκης [παρακολουθούνταν από την Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών](#) (ΕΥΠ), αλλά και το [κακόβουλο λογισμικό υποκλοπών Predator](#), η κυβέρνηση ανακοίνωσε αυτεπάγγελη διερεύνηση της υπόθεσης από την Εθνική Αρχή Διαφάνειας (ΕΑΔ).

Το ζήτημα που εγείρεται στην προκειμένη περίπτωση είναι ότι η υπόθεση Κουκάκης αφορά την άρση του απορρήτου τηλεπικοινωνιών και στην Ελλάδα σχετικά αρμόδια (ν. 3115/2003 | [ΦΕΚ Α' 47/27.2.2003](#), [κωδικοποιημένος](#) με τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις) είναι η ΑΔΑΕ, ενώ αρμοδιότητα θα μπορούσε να διεκδικήσει και η ΑΠΔΠΧ. Σε κάθε περίπτωση, η ΕΑΔ δεν έχει καμία σύνδεση με το ζήτημα, όπως άλλωστε προκύπτει και από τις [αρμοδιότητές](#) της. Η παραβίαση των διατάξεων για τις αρμοδιότητες των δύο αρχών και η έρευνα της αναρμόδιας ΕΑΔ αποτελούν πρόσκομμα στη διαλεύκανση του σκανδάλου των υποκλοπών, η οποία τελικά ενδέχεται να οδηγήσει σε συγκαλύψη της υπόθεσης.

Συγκέντρωση & κατάχρηση εξουσιών (25 αναφορές)

Σε ένα Κράτος Δικαίου κυβέρνηση και κρατικές Αρχές οφείλουν να συμμορφώνονται με τον νόμο και τις δικαστικές αποφάσεις. Ωστόσο, αυτό δεν ήταν πάντα ο κανόνας στην Ελλάδα το 2022. Κι αυτό γιατί σε αρκετές περιπτώσεις οι ελληνικές Αρχές δεν συμμορφώθηκαν είτε με το εθνικό και το ενωσιακό δίκαιο, είτε με τις αποφάσεις ανωτάτων δικαστηρίων, όπως το Ελεγκτικό Συνέδριο και το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ).

Συγκεκριμένα, οι κρατικές Αρχές παρέλειψαν να συμμορφωθούν με δικαστικές αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου για τις συνταξιοδοτικές αποδοχές πρώην βουλευτών και με αποφάσεις του ΣτΕ για τον δημόσιο χαρακτήρα του νερού. Παράλληλα, σύμφωνα και με τον Συνήγορο του Πολίτη, παρέλειψαν να λάβουν τα προβλεπόμενα από τον νόμο μέτρα για την προστασία παραδοσιακού οικισμού στην Πάρο από αυθαίρετες κατασκευές.

Σε ενωσιακό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε επίσημη διαδικασία επί παραβάσει κατά της Ελλάδας λόγω παράλειψης της χώρας να ενημερώσει την Κομισιόν σχετικά με τα μέτρα που έλαβε, ώστε να μεταφέρει στο εθνικό δίκαιο την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τη θέσπιση γενικού καθεστώτος στους ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Η Επιτροπή κίνησε επίσημη διαδικασία επί παραβάσει κατά της Ελλάδας και λόγω μη πλήρους μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας για την ασφάλεια των οδικών υποδομών, καθώς και

λόγω μη συμμόρφωσης στους ενωσιακούς κανόνες για τις εξής περιπτώσεις: για την επιβολή ΦΠΑ στις ταχυδρομικές υπηρεσίες, για την προστασία των whistleblowers, για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών στα κράτη μέλη, για την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, για την επικαιροποίηση των χαρτών κινδύνων πλημμύρας, για την ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων, για τη διαχείριση των χωροκατακτητικών ζωικών ειδών, για τις διασυνοριακές συλλογικές επενδύσεις, για την προώθηση της πράσινης ενέργειας, για τις οδικές μεταφορές, για τις καθυστερήσεις πληρωμών, για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

Μάλιστα, τον Ιούλιο του 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε την παραπομπή (και) της Ελλάδας στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) λόγω μη συμμόρφωσης της χώρας με τους ενωσιακούς κανόνες για την παροχή υπηρεσιών ζεύξης δεδομένων.

Τάξη & Ασφάλεια

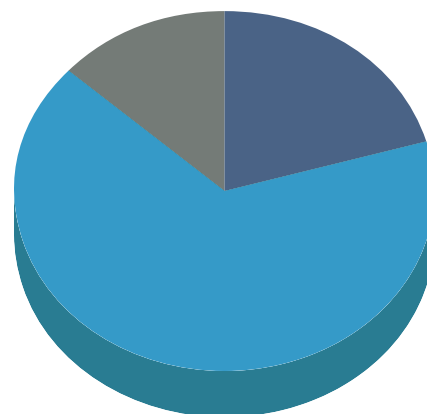

Η ελευθερία και η ασφάλεια αποτελούν αξίες απαραίτητες για ένα Κράτος Δικαίου. Συχνά, ωστόσο, φαίνεται να έρχονται σε σύγκρουση και δημιουργείται ένα δίλημμα σχετικά με το ποια από τις δύο αξίες πρέπει να υπερισχύσει.

Ο τρόπος με τον οποίο η πολιτεία επιλύει το δίλημμα αναδεικνύει το επίπεδο της Δημοκρατίας της.

Για το 2022, στην κατηγορία «**Τάξη & Ασφάλεια**», το Gonwatch έχει καταγράψει μέχρι στιγμής **68 παραβιάσεις**.

Δείτε όλες τις αναφορές [εδώ](#).

- Υπερβολική επιτήρηση 20,59% (14)
- Αστυνομική βία & αυθαιρεσία 66,18% (45)
- Ποινικό σύστημα και καταστήματα κράτησης 13,23% (9)

Υπερβολική επιτήρηση (14 αναφορές)

Μία από τις πιο πλέον σοβαρές περιπτώσεις παραβίασης του Κράτους Δικαίου στην Ελλάδα το 2022 ήταν το σκάνδαλο των παρακολουθήσεων, καθώς τεκμήρια απέδειξαν πέρα πάσης αμφιβολίας ότι η ΕΥΠ, υπό την αρμοδιότητα του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη και την ευθύνη του Γενικού Γραμματέα του Γρηγόρη Δημητριάδη, παρακολουθούσε δημοσιογρά-

φους, πολιτικά πρόσωπα, μέλη της κυβέρνησης, επιχειρηματίες, καθώς και ανώτατα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων. Κατά στόχων στην Ελλάδα έγινε χρήση και του παράνομου λογισμικού υποκλοπών Predator, το οποίο συχνά παρακολουθούσε τα ίδια πρόσωπα που είχε θέσει υπό παρακολούθηση και η ΕΥΠ, σε κάποιες περιπτώσεις και στον ίδιο χρόνο.

Σταχυολογώντας μερικές μόνο από τις πλέον σοβαρές περιπτώσεις υποκλοπών κατά παράβαση του Κράτους Δικαίου, αναφέρουμε τις αποκαλύψεις για απόπειρα παράνομης παρακολούθησης του Νίκου Ανδρουλάκη αλλά και υπαλλήλων της ΕΥΠ από το Predator, με το οποίο στοχοποιήθηκαν και άλλα πολιτικά πρόσωπα, δημοσιογράφοι και επιχειρηματίες, ο αριθμός των οποίων ανέρχεται σε τουλάχιστον 94 άτομα, σύμφωνα με

έρευνα της ανεξάρτητης Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ).

Παράλληλα, αποκαλύφθηκαν οι παρακολουθήσεις σε βάρος του υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας Κωστή Χατζηδάκη και του αρχηγού ΓΕΕΘΑ Κωνσταντίνου Φλώρου από την ΕΥΠ, τις οποίες επιβεβαίωσαν οι έλεγχοι της ανεξάρτητης Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ). Οι ίδιοι έλεγχοι τεκμηρίωσαν τις παρακολουθήσεις εκ μέρους της ΕΥΠ και σε βάρος του αρχηγού του ΠΑΣΟΚ Νίκου Ανδρουλάκη, του αρχηγού ΓΕΣ Χαράλαμπου Λαλούση, του πρώην Συμβούλου Εθνικής Ασφάλειας Αλέξανδρου Διακόπουλου, του επικεφαλής της Γενικής Διεύθυνσης Εξοπλισμών Αριστείδη Αλεξόπουλου, καθώς και του προκατόχου του τελευταίου στην ίδια θέση, Θεόδωρου Λάγιου.

Θα πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι, παρά την ψήφιση σχετικής νομοθετικής ρύθμισης τον Μάρτιο του 2021, ούτε το 2022 οι αρμόδιοι υπουργοί Πιερρακάκης και Τσιάρας δεν προχώρησαν στην έκδοση ΚΥΑ

για τη δημιουργία του ψηφιακού αρχείου της ΑΔΑΕ. Με αυτόν τον τρόπο, η κυβέρνηση κατέστησε ουσιαστικά δυσχερέστερη την άσκηση των αρμοδιοτήτων εκ μέρους της ανεξάρτητης Αρχής, η οποία είναι επιφορτισμένη από το Σύνταγμα με την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών, αλλά και τον έλεγχο των κρατικών υπηρεσιών (ΕΥΠ και Αντιτρομοκρατικής) και των τηλεπικοινωνιακών παρόχων, με φόντο το σκάνδαλο των υποκλοπών.

Λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα της υπόθεσης των παρακολουθήσεων ως απειλής για το Κράτος Δικαίου στην Ελλάδα, η επιτροπή PEGA του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου έκανε συστάσεις προς τη χώρα σχετικά με την παράνομη χρήση του Predator κατά στόχων εντός της ελληνικής επικράτειας.

Αστυνομική Βία και Αυθαιρεσία (45 αναφορές)

Δεκάδες ήταν και για το 2022 τα περιστατικά κατά τα οποία εγείρεται ζήτημα αστυνομικής αυθαιρεσίας. Μόνο γι' αυτό το έτος καταγράφηκαν 45 αναφορές και καταγγελίες για άσκηση υπέρμετρης βίας εκ μέρους των αστυνομικών Αρχών.

Στις 7 Μαρτίου 2022, κοινοποιήθηκαν στην Ελλάδα 13 προσφυγές που κατατέθηκαν κατά της χώρας στο ΕΔΔΑ για άσκηση παράνομης αστυνομικής βίας και βασανιστήρια κατά 13 κρατούμενων στις φυλακές της Νιγρίτας. Ακόμη, το ΕΔΔΑ καταδίκασε την Ελλάδα στην υπόθεση *Τοροσιάν κατά Ελλάδας*, επειδή η χώρα παραβίασε το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ (απαγόρευση των βασανιστηρίων), καθώς ο προσφεύγων, έχοντας καταγγέλλει ξυλοδαρμό του κατά τη σύλληψή του από αστυνομικά όργανα, δεν απόλαυσε το δικαίωμά του σε αποτελεσματική διερεύνηση της καταγγελίας του.

Το ΕΔΔΑ καταδίκασε την Ελλάδα και στην υπόθεση *Σάφι και λοιποί κατά Ελλάδας* (γνωστή και ως υπόθεση Φαρμακονήσι), καθώς έκρινε ότι η Ελλάδα παραβίασε τα άρθρα 2 και 3 της ΕΣΔΑ, τα οποία κατοχυρώνουν το δικαίωμα κάθε προσώπου να προστατεύεται από παράνομη θανάτωση και βασανιστήρια αντίστοιχα. Η προσφυγή είχε υποβληθεί από ομάδα 16 προσφευγόντων, αποτελούμενη από 13 Αφγανούς υπηκόους, δύο Σύρους υπηκόους και έναν Παλαιστίνιο υπήκοο. Αφο-

ρούσε τη βύθιση, στις 20 Ιανουαρίου 2014, ενός αλιευτικού σκάφους που μετέφερε 27 αλλοδαπούς υπηκόους στο Αιγαίο, ανοιχτά του Φαρμακονησίου. Οι προσφεύγοντες επέβαιναν στο σκάφος, η βύθιση του οποίου είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο 11 ατόμων, μεταξύ των οποίων και συγγενών τους. Η εν λόγω καταδίκη σε βάρος της Ελλάδας αποτελεί ορόσημο, καθώς είναι η πρώτη αναφορικά με καταγγελίες για πρακτικές επαναπροωθήσεων και φωτίζει πολλές από τις προβληματικές πτυχές της αντιμετώπισης παρόμοιων καταγγελιών από τις εγχώριες Αρχές, αλλά και εν γένει της αντιμετώπισης των αιτούντων άσυλο.

Σταχυολογώντας μερικά ακόμη περιστατικά βίας ή αυθαιρεσίας εκ μέρους των κρατικών Αρχών, αναφέρουμε τη δολοφονία του 16χρονου Ρομά από αστυνομικό, τον -σύμφωνα με τον Συνήγορο του Πολίτη- υπερβολικά μακρύ χρόνο διατήρησης δακτυλικών αποτυπωμάτων από την ΕΛΑΣ, τις καταγγελίες για αδικαιολόγητες συλλήψεις και κακοποιητική συμπεριφορά αστυνομικών κατά τη διάρκεια αστυνομικής επιχείρησης στα

Προσφυγικά, τον ξυλοδαρμό διαδηλωτών στα Εξάρχεια, την καταγγελία για βασανισμό μετανάστη αλλά και ξυλοδαρμό πολίτη σε αστυνομικό τμήμα, τον πυροβολισμό κατά ανήλικων Ρομά, καθώς και τη λεκτική επίθεση και αναίτια σύλληψη σε βάρος φοιτήτριας στη Θεσσαλονίκη.

Ποινικό Σύστημα & Καταστάματα Κράτησης (9 αναφορές)

Το 2022 η Ελλάδα καταδικάστηκε από το ΕΔΔΑ στην υπόθεση Τούσιος κατά Ελλάδας, για την παραβίαση των άρθρων 3 (απαγόρευση βασανιστηρίων) και 13 (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής) της ΕΣΔΑ. Ειδικότερα, το ΕΔΔΑ, λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος στις εγκαταστάσεις της Διεύθυνσης Ασφαλείας Θεσσαλονίκης, τη διάρκεια της κράτησής του στο χώρο

αυτό και τα πορίσματα της Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τις εν λόγω εγκαταστάσεις, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Ακόμη, το Δικαστήριο του Στρασβούργου έκρινε ότι ο προσφεύγων δεν είχε στη διάθεσή του κάποιο αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα προκειμένου να καταγγείλει τις συνθήκες κράτησής του.

Την ίδια χρονιά, στην υπόθεση *G.T. κατά Ελλάδας*, το ΕΔΔΑ [καταδίκασε τη χώρα](#) για παραβίαση των άρθρων 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) και 13 της ΕΣΔΑ (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής), καθώς θεώρησε ότι αφενός η απόρριψη των αιτήσεων του προσφεύγοντος κρατούμενου για λήψη άδειας προκειμένου να επισκεφθεί την άρρωστη μητέρα του και στη συνέχεια να παραστεί στην κηδεία της και αφετέρου η απουσία ενδίκου μέσου που να του επιτρέπει να προσβάλλει την ως άνω απόφαση έρχονταν σε αντίθεση με

τις ως άνω διατάξεις της ΕΣΔΑ.

Στην υπόθεση *Ζωγράφος και λοιποί κατά Ελλάδας*, το ΕΔΔΑ [καταδίκασε τη χώρα εκ νέου για παραβίαση του άρθρου 13 της ΕΣΔΑ](#) (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής). Ειδικότερα, ακολουθώντας την πάγια νομολογία του επί του ζητήματος, το Δικαστήριο του Στρασβούργου αποφάνθηκε ότι υπήρξε παραβίαση του ως άνω άρθρου λόγω του ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν στη διάθεσή τους κάποιο αποτελεσματικό και πραγματικό ένδικο μέσο προκειμένου να μπορέσουν να παραπονεθούν για τις συνθήκες κράτησής τους. Στην υπόθεση *Μακρυλάκης κατά Ελλάδας*, το ΕΔΔΑ [καταδίκασε τη χώρα](#) για παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ (δικαίωμα στη δίκαιη δίκη) καθώς θεωρήθηκε (μεταξύ άλλων) ότι η διάρκεια της ποινικής διαδικασίας κατά του προσφεύγοντος δεν ήταν εύλογη.

Αυτές δεν ήταν οι μοναδικές περιπτώσεις κατά τις οποίες προέκυψαν ζητήματα όσον αφορά το ποινικό σύστημα και τα καταστήματα κράτησης στην Ελλάδα. Ενδεικτικά, επισημαίνουμε ότι το 2022 ο

κρατούμενος στις φυλακές Κορυδαλλού Βασίλης Δημάκης προχώρησε σε ακόμα μία απεργία πείνας και δίψας, καταγγέλλοντας τον [περιορισμό του δικαιώματός του στην εκπαίδευση και την καθυστέρηση εισαγωγής της αίτησής του για λήψη εκπαιδευτικής άδειας](#) στο αρμόδιο όργανο των φυλακών. Το αίτημά του για εκπαιδευτική άδεια ικανοποιήθηκε μετά την απεργία.

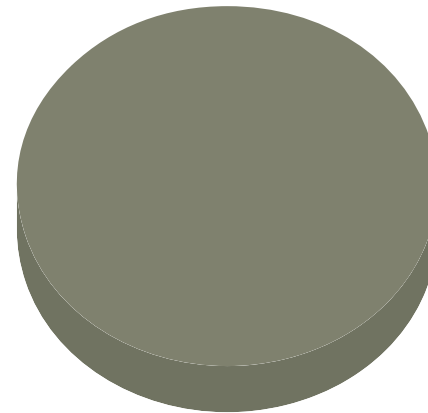
Διαφθορά

Η διαφθορά συνιστά έναν από τους μεγαλύτερους κινδύνους για το Κράτος Δικαίου, την οικονομική ανάπτυξη, τους δημοκρατικούς δεσμούς και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η αποτελεσματική καταπολέμησή της πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό στόχο των κρατών και οι δημόσιες αρχές να υπηρετούν τη διαφάνεια και τη λογοδοσία.

Για το 2022, στην κατηγορία «**Διαφθορά**», το Gonwatch έχει καταγράψει μέχρι στιγμής **1 παραβίαση**. Δείτε όλες τις αναφορές [εδώ](#).

● Δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης και χρηματοδότηση κομμάτων 100% (1)

Πόθεν Έσχες & Πολιτικό Χρήμα

Case study: Μη ανάρτηση της ετήσιας έκθεσης πεπραγμένων από την Γ' Μονάδα Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης.

Διαχρονικά, η εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου για τις Δηλώσεις Περιουσιακής Κατάστασης (Πόθεν Έσχες) αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα. Ένα από αυτά που εντοπίστηκε το 2022 ήταν η μη ανάρτηση της ετήσιας έκθεσης πεπραγμένων από την Γ' Μονάδα Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης, παρά τη σχετική υποχρέωση που προβλέπει ο νόμος.

Πιο αναλυτικά, παρά την υποχρέωση υποβολής και ανάρτησης των ετήσιων εκθέσεων πεπραγμένων που θεσπίζει για όλα τα όργανα ελέγχου το άρθρο 3Α του ν. 3213/2003, όπως προκύπτει από την ιστοσελίδα της Γ' Μονάδας Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, η τελευταία ετήσια έκθεση που έχει αναρτηθεί είναι αυτή για το έτος 2013.

Σύμφωνα με την παρ. 7 του άρθρου 3α του ν. 3213/2003: «Μέχρι την τριακοστή πρώτη Μαρτίου κάθε έτους, η Επιτροπή υποβάλλει έκθεση των πεπραγμένων της

κατά το προηγούμενο έτος στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής και στους Υπουργούς Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Στην ανωτέρω ετήσια έκθεση αναφέρονται κατ' ελάχιστο ο αριθμός των υπόχρεων σε δήλωση προσώπων, ο αριθμός των προσώπων που υπέβαλαν δηλώσεις, τα μέτρα που ελήφθησαν για όσους δεν υπέβαλαν δήλωση και τα αποτελέσματα των ελέγχων, που πραγματοποιήθηκαν κατά την άσκηση των καθηκόντων της επιτροπής, με στατιστική απεικόνιση αυτών. Η έκθεση αναρτάται στην επίσημη ιστοσελίδα της Βουλής στο διαδίκτυο το αργότερο μία (1) εβδομάδα μετά την υποβολή της, όπου και παραμένει αναρτημένη για επτά (7) έτη. Την ίδια υποχρέωση υποβολής έκθεσης, με το ίδιο περιεχόμενο και με την ίδια προθεσμία υποβολής και ανάρτησης έχουν όλα τα αρμόδια όργανα τα οποία λαμβάνουν και επεξεργάζονται δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης».

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση της ρύθμισης, μέσω της υποβολής και ανάρτησης των ετήσιων εκθέσεων πεπραγμέ-

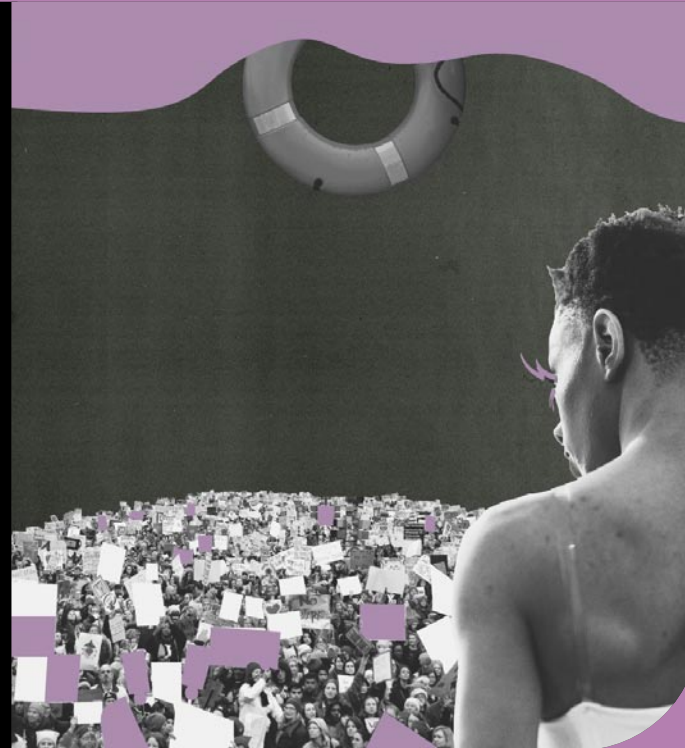

νων «οι πολίτες θα είναι σε θέση να ενημερώνονται για το έργο της επιτροπής, πληρούται η ανάγκη λογοδοσίας της επιτροπής, λαμβάνεται δε υπ' όψιν και η συναφής υπό λατινική αρίθμηση ix σύσταση της Ομάδας κρατών κατά της διαφθοράς [...] Αντίστοιχη υποχρέωση καθιερώνεται και για όλα τα όργανα που λαμβάνουν και επεξεργάζονται δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης».

Παρά τη σημασία της παραπάνω πρόβλεψης για την ανάγκη διαφάνειας και ενημέρωσης των πολιτών σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα σχετικά με τα οικονομικά των υπόχρεων σε Πόθεν Έσχες (διαφάνεια και ενημέρωση που θα οδηγούσαν και σε αποτελεσματικότερο έλεγχο της διαχείρισης του δημοσίου χρήματος και σε ενδυνάμωση της δημοκρατίας), η τελευταία ετήσια έκθεση της Γ' Μονάδας Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης της Αρχής που έχει αναρτηθεί είναι αυτή του 2013, κατά παράβαση του νόμου.

Θεμελιώδη Δικαιώματα

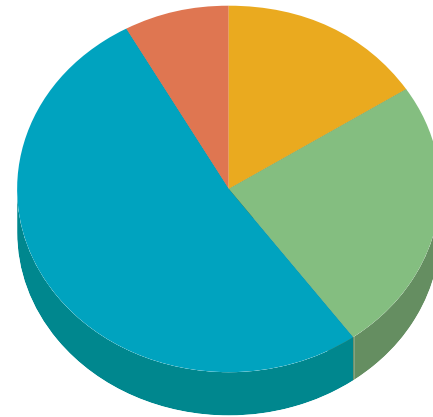

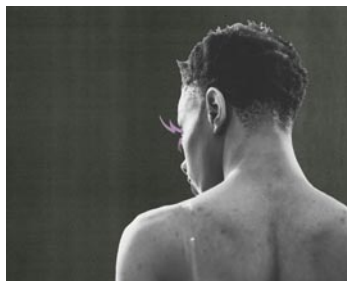
Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως αυτά αποτυπώνονται, μεταξύ άλλων, στην ΕΣΔΑ και στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε., αποτελεί μία από τις βασικές υποχρεώσεις ενός Κράτους Δικαίου. Η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι, η ελευθερία της έκφρασης και το δικαίωμα στη μη διακριτική μεταχείριση αποτελούν ορισμένες από τις κατηγορίες που εντάσσονται στη συγκεκριμένη ενότητα.

Για το 2022, στην κατηγορία «**Θεμελιώδη Δικαιώματα**», το Gonwatch έχει καταγράψει μέχρι στιγμής **25 παραβιάσεις**.

Δείτε όλες τις αναφορές [εδώ](#).

- Δικαιώματα LGBTQI 16% (4)
- Δικαιώματα μειονοτήτων και ευάλωτων ομάδων 24% (6)
- Δικαιώματα μεταναστών, προσφύγων και αιτούντων ασύλου 52% (13)
- Ελευθερία λόγου και έκφρασης 8% (2)

Δικαιώματα LGBTQI (4 αναφορές)

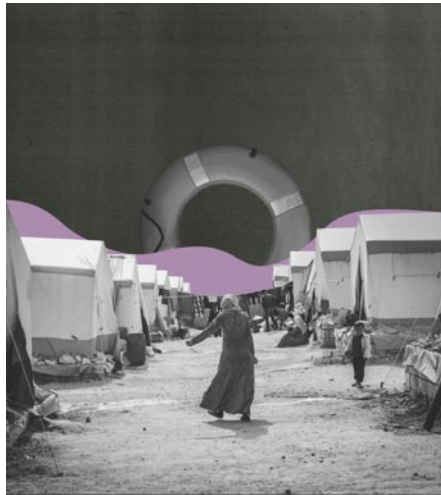
Και το 2022 καταγράφηκαν σοβαρά περιστατικά και καταγγελίες παραβίασης των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Την 1η Δεκεμβρίου 2022, στην υπόθεση [Μπαρμαξίζογλου κ.α. κατά Ελλάδας](#), το ΕΔΔΑ καταδίκασε τη χώρα για παραβίαση του άρθρου 14 (απαγόρευση των διακρίσεων) σε συνδυασμό με το άρθρο 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) της ΕΣΔΑ, καθώς πριν από την ψήφιση του ν. 4356/2015 τα ομόφυλα ζευγάρια είχαν μη δικαιολογημένα αποκλειστεί από το πεδίο εφαρμογής του ν. 3719/2008 για το σύμφωνο συμβίωσης.

Σε αυτή την υπόθεση 324 προσφεύγοντες - μεταξύ των οποίων 162 ομόφυλα ζευγάρια - κατέθεσαν το 2015 (πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4356/2015) προσφυγή ενώπιον του ΕΔΔΑ, στο πλαίσιο της οποίας παραπονήθηκαν για το γεγονός ότι το σύμφωνο συμβίωσης που θεσπίστηκε με τον ν. 3719/2008 προοριζόταν μόνο για ζευγάρια του αντίθετου φύλου. Το ΕΔΔΑ έκρινε εν προκειμένω ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 14 της ΕΣΔΑ σε συνδυασμό με το άρθρο 8, επισημαίνοντας ότι η ελληνική κυβέρνηση δεν προσκόμισε βάσιμους και πειστικούς λόγους ικανούς να δικαιολογήσουν τον αποκλεισμό των ομόφυλων ζευγαριών από το πεδίο εφαρμογής του ν. 3719/2008 για το σύμφωνο συμβίωσης.

Τον Ιούνιο του 2022, μετά από αναφορά του Σωματείου Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ), ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι ο αποκλεισμός διεμφυλικών ατόμων από τη δυνατότητα πρόσληψης στις αστυνομικές σχολές [αποτελεί άμεση διάκριση](#) σε βάρος τους και παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης των πολιτών στην εργασία,

όπως αυτή κατοχυρώνεται από τον ν. 4443/2016 και την οδηγία 2000/78/ΕΚ. Μάλιστα, η ΕΛΑΣ προέβη σε άμεση διάκριση σε βάρος των διεμφυλικών ατόμων με προκηρύξεις προσλήψεων όχι μόνο το 2022, αλλά και το 2018.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο άλλης έρευνάς του, διαπίστωσε ότι σχολικό εγχειρίδιο [περιείχε διατυπώσεις που επέτρεπαν αρνητικούς χαρακτηρισμούς](#) συνδεδεμένους τόσο με τον σεξουαλικό προσανατολισμό όσο και με το μεταναστευτικό υπόβαθρο, κατά παράβαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης των πολιτών, όπως αυτή κατοχυρώνεται από τον ν. 4443/2016. Τον Φεβρουάριο του 2022, το Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών προχώρησε σε καταγγελία για [διακριτική μεταχείριση σε βάρος φυλοδιαφορετικού παιδιού](#) σε μουσικό γυμνάσιο, κατά παράβαση του νομικού πλαισίου και των συστάσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης για απαγόρευση και ανάγκη καταπολέμησης των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου.

Δικαιώματα μειονοτήτων & ευάλωτων ατόμων (6 αναφορές)

Κάποιες πληθυσμιακές ομάδες (όπως μεταξύ άλλων άτομα ανήκοντα σε μειονότητες, Ρομά, αποφυλακισμένοι, κακοποιημένες γυναίκες, ψυχικά ασθενείς, ανήλικοι παραβάτες, χρήστες ουσιών) έχουν περιορισμένη ή καθόλου πρόσβαση στα δημόσια και κοινωνικά αγαθά, με ό,τι συνεπάγεται για τη δυνατότητά τους να απολαύ-

σουν ουσιαστικά τα δικαιώματά τους. Ως εκ τούτου, ένα Κράτος Δικαίου οφείλει να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίσει ότι τα δικαιώματα των ομάδων αυτών και θεσμοθετούνται κατάλληλα αλλά και διαφυλάσσονται επαρκώς.

Ωστόσο, και κατά τη διάρκεια του 2022 εντοπίστηκαν παραβιάσεις δικαιωμάτων αυτών των ομάδων, όπως στην [περίπτωση παράνομης υποχρέωσης φοιτητή με αναπηρία σε καταβολή διδάκτρων](#) (η οποία διαπιστώθηκε έπειτα από παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη και γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους), στην [περίπτωση ρατσιστικής στοχοποίησης Ρομά από δημοτικό σύμβουλο](#), στην [περίπτωση καταγγελίας για υπερβολική αστυνομική βία και ρατσιστική συμπεριφορά κατά των Ρομά από την ΕΛΑΣ](#), στην [περίπτωση άσκησης βίας κατά ασθενούς](#) που μεταφερόταν στο Δρομοκαϊτείο για ακούσια ψυχιατρική εξέταση, καθώς και στην περίπτωση παραβίασης του δικαιώματος στην εκπαίδευση λόγω κρατικών ελλείψεων.

Δικαιώματα προσφύγων /μεταναστών (13 αναφορές)

Σοβαρές ήταν και οι περιπτώσεις παραβίασης του Κράτους Δικαίου κατά το 2022 όσον αφορά τα δικαιώματα των προσφύγων και των μεταναστών, ειδικά με φόντο τα αυξανόμενα τεκμήρια για την πραγματοποίηση επαναπροωθήσεων αιτούντων άσυλο εκ μέρους των ελληνικών Αρχών, παρότι τα pushbacks απαγορεύονται από το [άρθρο 33 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων](#), γνωστής και ως [Σύμβασης της Γενεύης](#).

Κατά το έτος που εξετάζει η έκθεση δημοσιεύτηκαν [τεκμήρια](#) για το πώς κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου οι ελληνικές Αρχές συναλλάσσονται με διακινητές και εισάγουν στην Ελλάδα μετανάστες, με σκοπό να τους αναθέσουν τις επαναπροωθήσεις αιτούντων άσυλο στην Τουρκία μέσω του ποταμού Έβρου, [έκθεση που αναφέρεται σε 206 επαναπροωθήσεις](#) στον Έβρο την

περίοδο Μαΐου-Ιουνίου 2022, [καταγγελία για επαναπροωθήσεις](#) προσφύγων κόντρα σε απόφαση του ΕΔΔΑ, έρευνες που αποκάλυψαν [1.018 pushbacks στο Αιγαίο](#) από τον Μάρτιο του 2020 έως τον Μάρτιο του 2022 και [παράνομη αφαίρεση αντικειμένων από πρόσφυγες](#) εκ μέρους των ελληνικών Αρχών, καθώς και [καταγγελία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες](#) σχετικά με επαναπροώθηση οκτώ Τούρκων αντιφρονούντων.

Μια ακόμα ανησυχητική εξέλιξη που παρατηρήθηκε κατά το ίδιο έτος είναι οι [διώξεις υπερασπιστών δικαιωμάτων](#) με τις κατηγορίες της εγκληματικής οργάνωσης και της διευκόλυνσης εισόδου στη χώρα, γεγονός που εγείρει ζήτημα ποινικοποίησης του έργου των υπερασπιστών δικαιωμάτων. Σχετική με τα περιστατικά παραβίασης των δικαιωμάτων των προσφύγων θα πρέπει να θεωρηθεί και η προαναφερόμενη [καταδίκη της Ελλάδας από το ΕΔΔΑ](#) στην υπόθεση *Σάφι και λοιποί κατά Ελλάδα* (γνωστή και ως υπόθεση Φαρμακονησίου).

Ελευθερία λόγου και έκφρασης (2 αναφορές)

Κατά το 2022 η Ελλάδα καταδικάστηκε δύο φορές από το ΕΔΔΑ για ζητήματα ελευθερίας λόγου και έκφρασης.

Συγκεκριμένα, στις 2 Σεπτεμβρίου 2022 το Δικαστήριο του Στρασβούργου δημοσίευσε την απόφασή του για την υπόθεση [Κίτσος κατά Ελλάδας](#), με την οποία έκρινε ότι η χώρα παραβίασε το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ (ελευθερία της έκφρασης). Η προσφυγή αφορούσε την παραβίαση του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης του προσφεύγοντος μέσω της

ποινικής καταδίκης του για το αδίκημα της συκοφαντικής δυσφήμισης του άρθρου 363 του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ). Η κατηγορία σε εφετειακό βαθμό μετατράπηκε στο αδίκημα της απλής δυσφήμισης του άρθρου 362 ΠΚ. Η δευτεροβάθμια καταδίκη του προσφεύγοντα επικυρώθηκε και σε αναιρετικό βαθμό από τον Άρειο Πάγο. Η καταδίκη του προσφεύγοντος από την ελληνική δικαιοσύνη αφορούσε αρνητικές δηλώσεις που έκανε κατά δύο ατόμων σε τοπικό τηλεοπτικό δίκτυο. Αργότερα, τα δύο αυτά άτομα θα καταδικάζονταν για υπεξαίρεση.

Εν προκειμένω, το ΕΔΔΑ έκρινε καταρχάς ότι η καταδίκη του προσφεύγοντος ισοδυναμεί με «επέμβαση της δημόσιας αρχής» στο δικαίωμα του στην ελευθερία της έκφρασης. Παρότι διαπίστωσε ότι η επέμβαση προβλεπόταν στο νόμο, έθεσε το ερώτημα εάν αυτή ήταν η «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία». Επικαλούμενο και τη νομολογία του, το Δικαστήριο του Στρασβούργου έκρινε ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν αξιολόγησαν επαρκώς

ότι παρατηρήσεις του προσφεύγοντος περιείχαν έναν συνδυασμό πραγματικών δηλώσεων και αξιολογικών κρίσεων οι οποίες είχαν κάποια πραγματική βάση, καθώς και ότι οι δηλώσεις του προσφεύγοντος έγιναν στο πλαίσιο ζητημάτων που άγγιζαν το δημόσιο συμφέρον.

Ακόμη, πάντα κατά το ΕΔΔΑ, τα εθνικά δικαστήρια επικεντρώθηκαν στους χαρακτηρισμούς που χρησιμοποίησε ο προσφεύγοντας αποσυνδεδεμένους από το πλαίσιο τους και ως εκ τούτου παρέλειψαν να συμπεριλάβουν στην εκτίμησή τους τη συμβολή της συνέντευξης του προσφεύγοντος σε ένα θέμα δημοσίου ενδιαφέροντος και στον έλεγχο που θα έπρεπε να αναμένουν τα δύο άτομα που έγιναν αντικείμενο κριτικής. Τέλος, στην προκειμένη περίπτωση δεν υπήρχαν εξαιρετικές περιστάσεις που θα δικαιολογούσαν την επιβολή ποινής φυλάκισης, σύμφωνα με το σκεπτικό του Δικαστηρίου του Στρασβούργου.

Με βάση τα παραπάνω, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι λόγοι που επικαλέστηκαν τα εθνικά δικαστήρια για να δικαιολογήσουν την επέμβαση στο δικαίωμα ελευθερίας της έκφρασης του προσφεύγοντος δεν ήταν «προσθήκοντες και επαρκείς» και ότι «η επέμβαση στο δικαίωμα ελευθερίας της έκφρασης του προσφεύγοντος» δεν ήταν η «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία».

Στις 10 Νοεμβρίου 2022, δημοσιεύτηκε η απόφαση του ΕΔΔΑ για την υπόθεση [Λυάρης κατά Ελλάδας](#). Η προσφυγή αφορούσε την παραβίαση του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης του προσφεύγοντος, πολιτικού προσώπου, μέσω της αστικής καταδίκης σε καταβολή ογκώδους αποζημίωσης για την ηθική βλάβη του αντιδίκου του, εν ενεργεία κατά τον κρίσιμο χρόνο εκλεγμένου νομάρχη, ως αποτέλεσμα δηλώσεων του προσφεύγοντος στον τύπο αναφορικά με το πρόσωπό του. Η καταδίκη επικυρώθηκε σε εφετειακό αλλά και αναιρετικό βαθμό από τα δευτεροβάθμια και ανώτατα εγχώρια Δικαστήρια.

Ειδικότερα, ο προσφεύγων, σε ανοικτή επιστολή που δημοσίευσε στον τοπικό τύπο και την οποία απηύθυνε στον αντίδικό του, προέβη σε αρνητικές δηλώσεις εναντίον του αναφορικά με διάφορα έργα που, κατά την άποψή του, είχαν μείνει ημιτελή ή είχαν ελαττώματα. Επικαλούμενο τη νομολογία του, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι παρατηρήσεις του προσφεύγοντος περιείχαν αξιολογικές κρίσεις, οι οποίες δεν επιδέχονται απόδειξη και άρα κρίση από τη δικαστική αρχή, καθώς και ότι τα εθνικά δικαστήρια εξέτασαν τις επίμαχες εκφράσεις εκτός του πλαισίου του άρθρου, πριν καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι οι χρησιμοποιούμενες εκφράσεις δεν ήταν απαραίτητες για να μεταφέρουν την επιθυμία του προσφεύγοντος να προστατεύσει το έννομο συμφέρον στο οποίο στηρίχθηκε. Ως εκ τούτου, παρέλειψαν να εξετάσουν κατά πόσο το πλαίσιο της υπόθεσης, το δημόσιο συμφέρον και η πρόθεση του συντάκτη του προσβαλλόμενου άρθρου δικαιολογούσαν την ενδεχόμενη χρήση μιας δόσης πρόκλησης ή υπερβολής, και,

αν και οι φράσεις του προσφεύγοντος μπορούσαν να θεωρηθούν προκλητικές, δεν έφταναν στο σημείο της προσβολής.

Τα ανωτέρω, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο προσφεύγων είχε υποστηρίξει τις δηλώσεις του με ένα σαφές πραγματικό υπόβαθρο και είχε καταστήσει σαφές ότι δεν θεωρούσε τον αντίδικό του προσωπικά υπεύθυνο αλλά υπό την ιδιότητά του ως ηγέτη ενός πολιτικού κόμματος, οδήγησαν το Δικαστήριο του Στρασβούργου στο συμπέρασμα ότι ούτε οι προσβαλλόμενες δηλώσεις ούτε το άρθρο στο σύνολό του μπορούν να εκληφθούν ως αχρείαστη προσωπική επίθεση ή προσβολή.

Ακόμη, σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, εθνικά δικαστήρια παρέλειψαν να συμπεριλάβουν στην εκτίμησή τους την ιδιότητα του καταγγέλλοντος, καθώς ήταν ένας εκλεγμένος τοπικός αξιωματούχος που αναπόφευκτα και εν γνώσει του έθετε τον εαυτό του σε στενό έλεγχο κάθε λόγου και πράξης του τόσο από τους δημοσιογράφους όσο και

από το ευρύ κοινό και ότι, κατά συνέπεια, η κριτική που του ασκήθηκε για τα συγκεκριμένα ζητήματα διαχείρισης κονδυλίων από τον προσφεύγοντα αφορούσε ζήτημα δημοσίου συμφέροντος και άρα θα έπρεπε να είχε εμφιλοχωρήσει στενότερη ερμηνεία από τα εθνικά δικαστήρια.

Με βάση τα παραπάνω, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν έλαβαν δεόντως υπόψη τους τις αρχές και τα κριτήρια που ορίζονται στη νομολογία του ΕΔΔΑ για τη στάθμιση του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και του δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης. Έτσι, υπερέβησαν το περιθώριο εκτίμησης που τους παρασχέθηκε και δεν απέδειξαν ότι υπήρχε εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ της εν λόγω επέμβασης και του επιδιωκόμενου νόμιμου σκοπού. Γι' αυτό το λόγο, υπήρξε παραβίαση του δικαιώματος του προσφεύγοντος στην ελευθερία της έκφρασης.

govwatch

Βουλής 16, Αθήνα - 10563, Greece

<https://govwatch.gr>

facebook.com/govwatch.gr

twitter.com/vouliwatch

press@vouliwatch.gr